

КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ ТА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ЇХ РОЛЬ У ЗДОБУТТІ ОСВІТИ І ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК УПРОДОВЖ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю. О. Данилевич

*Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України*

Вступ. Комунікативні навички є ключовим елементом успіху в сучасному професійному середовищі. Здатність ефективно спілкуватися, передавати інформацію та збирати фідбек є необхідною умовою для досягнення поставлених цілей і досягнення успіху в будь-якій професійній діяльності. В освітньому контексті комунікація відбувається на різних рівнях і включає різноманітні комунікаційні канали. З технічним прогресом, а саме з появою інтернет-технологій, помітно зросла потреба в такій формі комунікації, як писемне мовлення.

Мета роботи – встановити рівень сформованості комунікативних і організаторських здібностей здобувачів освіти ОПП «Сестринська справа» різних років навчання.

Основна частина. У дослідженні комунікативної компетентності взяли участь 54 здобувачі вищої освіти. На першому етапі дослідження половина здобувачів вказала, що має високий рівень сформованості в них навичок «soft skills», четверта частина – середній, причому хлопці самовизначили свій рівень сформованості «soft skills» як середній. За результатами самовизначення, встановлено, що у здобувачів 1-го та 2-го років навчання ширший діапазон відповідей порівняно зі здобувачами 3-го року, а здобувачі 4-го року чітко визначають свій рівень «soft skills». На другому етапі дослідження з'ясовано, що 67 % здобувачів мають високий рівень комунікативних схильностей (КС), цей показник на 15 % більший, ніж той, який було отримано за результатами попереднього самооцінювання. Середній рівень КС відзначено в 31 % респондентів, проте, за результатами самооцінювання, такий рівень мали 16 % осіб. Нижчий від середнього рівень КС відмічено у 2 % опитаних. При використанні методики оцінки комунікативних і організаторських схильностей (КОС) не виявлено осіб з низьким рівнем КС, проте в ході самооцінювання 15 % визначили свій рівень КС як низький. Слід зауважити, що, за результатами самооцінювання, 17 % здобувачів не змогли чітко визначити свій рівень КС, проте за допомогою методики КОС його було визначено як середній у 8 % осіб, високий – у 9 %.

Висновки. Для досягнення успіху в розвитку комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців необхідно включати в медичну освіту відповідні навчальні програми, що орієнтовані на розвиток комунікативних навичок, проводити тренінги та семінари з формування комунікативних навичок, а також стимулювати студентів до практичного впровадження набутих навичок у реальних клінічних ситуаціях.

Ключові слова: комунікативні навички; комунікативна компетентність; професійна діяльність; здобувачі освіти.

COMMUNICATIVE SKILLS AND COMMUNICATIVE COMPETENCE, THEIR ROLE IN ACQUIRING EDUCATION AND FORMING COMMUNICATIVE SKILLS IN PROFESSIONAL ACTIVITY

Yu. O. Danylevych

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

Introduction. Effective communication is an essential component of success in the modern workplace. Reaching objectives and succeeding in professional endeavors depend on one's capacity for efficient communication, information transfer, and feedback gathering. In an educational setting, communication occurs through a variety of channels and at different levels. With the technical progress, namely with the advent of Internet technologies, the need for such a form of communication as written speech has increased significantly.

The aim of the study – to establish the level of formation of communicative and organizational abilities of students of the Nursing program in different study years.

The main part. In the study of communication skills, 54 students participated. At the first stage of the research, half of the applicants indicated that they have a high level of “soft skills” development, the fourth part - average, and the boys self-identified their level of “soft skills” development as average. According to the results of self-determination, it was established that the students of the 1st and 2nd years of study have a wider range of answers compared to the students of the 3rd year, and in the 4th year they clearly define their level of “soft skills”. At the second stage of the study, it was found that 67 % of applicants have a high level of communicative inclinations (CI), this indicator is 15 % higher than the one we obtained based on the results of the previous self-assessment. The average level of CI was 31 % of respondents, but according to the results of self-assessment, the average level was 16 %. 2 % of respondents have a below average level of CI. When using the method of assessing communicative and organizational inclinations (COI), no persons with a low level of CI were identified, however, during the self-assessment, 15 % identified their level of CI as low. It should be noted that according to the results of self-assessment, 17 % of the applicants could not clearly determine their level of CI, however, with the help of the COI method, their level was determined as average in 8 % and high in 9 %.

Conclusions. To achieve success in the development of future medical professionals’ communicative competence, it is necessary to include appropriate training programs in medical education that are focused on the development of communication skills, conduct communication skill trainings and seminars, and encourage students to practice the learned skills in real clinical situations.

Key words: communicative skills; communicative competence; professional activity; students of education.

Вступ. Комунікативні навички – це навички ефективного спілкування. До них зазвичай належать легкість встановлення контакту, підтримання розмови, навички синтонного спілкування, вміння домовлятися, доводити свою точку зору, наполягати на своїх законних правах [1, 2].

Будь-який освітній процес містить та базується на комунікативній складовій [3, 4]. Слід зазначити, що важливу роль у цьому відіграє і власне рівень комунікації, адже від нього залежить ступінь ефективності освітнього процесу.

В освітньому контексті комунікація відбувається на різних рівнях і включає різноманітні комунікаційні канали, зокрема вербальні (усні/письмові) та невербальні. Викладачі використовують як вербальну комунікацію (лекції, пояснення та обговорення на практичних заняттях), так і невербальні засоби (пози, жести, міміку, візуальний контакт, просторове розташування під час спілкування) [5]. З технічним прогресом, а саме з появою інтернет-технологій (web-сайтів/блогів, чатів, e-mail, соціальних мереж: Viber, Facebook, Twitter тощо), помітно зросла потреба в такій формі комунікації, як писемне мовлення.

Комунікація і культура спілкування у здобувачів освіти формуються поступово [6]: спочатку – під впливом родини та друзів, потім – у школі, також велике значення мають засоби масової інформації.

Важливою частиною комунікації є ввічливість – вираз шанобливого ставлення до людей, повага до їх гідності, доброзичливість, люб’язність, інтелігентність, тактовність, чемність, делікатність, ко-

ректність, гречність тощо не тільки в етикетній, а й у мовленнєвій поведінці [7, 8]. Для майбутнього фахівця будь-якої сфери це важливі риси, якими він повинен бездоганно володіти.

Суворим випробуванням для формування комунікативних навичок стали пандемія COVID-19 і тривалі карантинні обмеження [9, 10]. Усі учасники освітнього процесу кардинально змінили звичні алгоритми спілкування впродовж цього періоду [4, 11], і, як наслідок, деякі важливі аспекти комунікативних навичок залишилися поза увагою. Це, зокрема, вміння слухати і чути, розуміти й використовувати «мову жестів», уникати непорозумінь та конфліктів, долати невпевненість у спілкуванні, знайомитися з новими людьми, просити про послугу чи допомогу тощо. Особливо помітно це у здобувачів початкових курсів, які перебували під карантинними обмеженнями довший час.

Комунікативні навички є ключовим елементом успіху в сучасному професійному середовищі. Здатність ефективно спілкуватися, передавати інформацію та збирати фідбек є необхідною умовою для досягнення поставлених цілей та досягнення успіху в будь-якій професійній діяльності. За цільовою спрямованістю професійні комунікації визначаються як інструктивні, мотиваційні й інформативні, які надають інформацію для прийняття управлінських рішень, забезпечують їх реалізацію та контроль за виконанням.

На думку психологів [12], у професійній діяльності найефективнішим є безпосередній усний контакт, за

допомогою якого можна передати деталі, уточнити деякі питання і цим уникнути неправильного розуміння завдання. Якщо людина ставить запитання, то, на думку американських дослідників, імовірність того, що вона правильно зрозуміла повідомлення, підвищується на 20 %, а якщо робить зауваження, то її розуміння підвищується ще на 15 %.

Медичні працівники протягом тривалого часу перебувають у безпосередньому контакті з пацієнтами та їх родичами, тому мають значний вплив на них.

Професійне спілкування в медицині [6, 9, 10], як і будь-яка комунікація, є вербальною і невербальною взаємодією медичних працівників з пацієнтами, родичами, колегами та іншими фахівцями під час професійної діяльності [9, 13].

Комунікативна компетентність, що відображається високим рівнем умінь і навичок професійного спілкування, є суттєвою складовою професійної культури та загального професіоналізму медичного працівника завдяки його глибоким знанням і вмінням.

Взаємодія пацієнтів і медичних працівників формується залежно від низки чинників, що зумовлені очікуваннями пацієнтів на основі власного досвіду, попередньої інформації про медичного працівника, його імідж (насамперед фоновий), репутацію медичного закладу.

Мета роботи – встановити рівень сформованості комунікативних і організаторських здібностей здобувачів освіти ОПП «Сестринська справа» різних років навчання.

Основна частина. Для оцінки комунікативних і організаторських здібностей було використано методику авторів В. Синявського та Б. Федоришина «Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС» [14]. Ця методика допомагає діагностувати стан та потенційні можливості людей у розвитку їх комунікативних і організаторських здібностей. Вона ґрунтується на принципі відображення та оцінки ними деяких особливостей їх поведінки в різних ситуаціях, які відомі їм із власного досвіду. Відповіді будуються на основі самоаналізу досвіду їх поведінки в конкретних ситуаціях. Можливості прояву комунікативних і організаторських схильностей (ОС) закладено у відповідних групах запитань. Цю методику може застосовувати як одна людина, так і група осіб. Мета обробки відповідей – отримання індексів комунікативних і організаторських здібностей здобувачів освіти. Для цього їх відповіді зіставляють із дешифратором і підраховують кількість збігів

окремо за комунікативними та організаторськими здібностями. У дешифраторі враховують номери запитань за рядками їх розташування в бланку для відповідей.

У дослідженні комунікативної компетентності як основної компоненти «soft skills» взяли участь здобувачі ОПП «Сестринська справа» першого рівня вищої освіти з 1-го по 4-й курси – всього 54 особи. Оскільки вони є здобувачами різних курсів, то їх вік коливався від 18 до 28 років (табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл учасників дослідження

№ з/п	Курс	Кількість осіб	Вік, повних років
1	1-й	11	18–19
2	2-й	12	19–21
3	3-й	12	20–22
4	4-й	19	21–28

За статевою приналежністю учасники розподілились так: 96 % – дівчата, 4 % – хлопці. Більшість здобувачів ОПП «Сестринська справа» першого рівня вищої освіти становили дівчата. Варто зазначити, що дівчата/жінки мають тенденцію демонструвати більшу емоційну чутливість і здатність виявляти емпатію в комунікації. Вони зазвичай швидко сприймають, аналізують та розуміють емоційні сигнали інших людей, і це дозволяє їм підтримувати глибші зв'язки та вирішувати конфлікти з великою мірою співчуття і розуміння.

З іншого боку, чоловіки часто демонструють більшу схильність до використання прямого, безпосереднього стилю комунікації. Вони зазвичай висловлюють свої думки та бажання чітко і конкретно. Це корисно при виконанні завдань, організації роботи і досягненні цілей. Водночас такий стиль комунікації може бути менш сприйнятливим для виявлення емоцій та підтримки в розумінні проблем людей, які потребують тривалої медичної допомоги чи реабілітації.

Варто підкреслити, що ці гендерні розбіжності у комунікативних навичках не мають статусу універсальних чи загальних правил. Жінки і чоловіки можуть виявляти різні стилі комунікації залежно від контексту, культурного середовища та особистих переконань. Крім того, кожна людина має свої унікальні риси і вміння, які формують її комунікативний стиль. Розуміння та визнання цих відмінностей може

сприяти покращенню комунікації у суспільстві, створенню гармонійних відносин і досягненню спільних цілей. Потужним інструментом є розвиток навичок міжособистісної комунікації, який може допомогти всім, незалежно від статі, покращити якість взаємодії з іншими людьми.

Для збору даних щодо здобувачів освіти, які брали участь у дослідженні, проведено анкетування за допомогою google-forms, що містила питання стосовно самовизначення рівня розвитку «soft skills», зокрема комунікативних і організаторських навичок, бажання вдосконалювати свої навички «soft skills» надалі через проходження різних тренінгових програм та намірів подальшого навчання. Розподіл майбутніх фахівців за самовизначенням рівня сформованості в них навичок «soft skills» (на основі анкетування) був таким: 46 % опитаних відмітили, що мають високий рівень їх розвитку, 26 % – середній, 11 % – низький, 17 % осіб відповіли, що їм важко визначити (рис. 1).

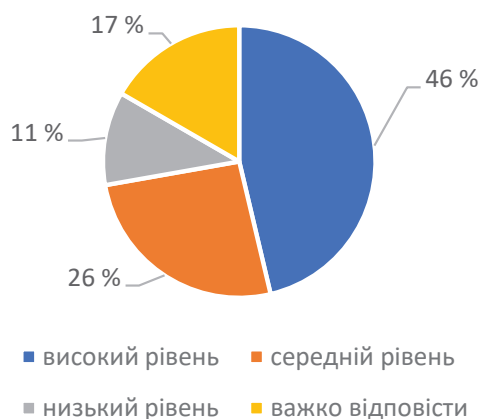

Рис. 1. Розподіл респондентів за самовизначенням рівня сформованості в них навичок «soft skills».

Отже, майже половина здобувачів вказала, що має високий рівень сформованості в них навичок «soft skills», четверта частина – середній, причому хлопці самовизначили свій рівень сформованості «soft skills» як середній. Проаналізувавши результати самовизначення здобувачів різних років навчання, можна зробити висновок, що у здобувачів 1-го та 2-го років навчання ширший діапазон відповідей порівняно зі здобувачами 3-го року, а здобувачі 4-го року чітко визначають свій рівень «soft skills», що дозволяє говорити про важливу роль методів навчання, які використовують в ОПП «Сестринська справа», у процесі формування цих навичок (рис. 2).

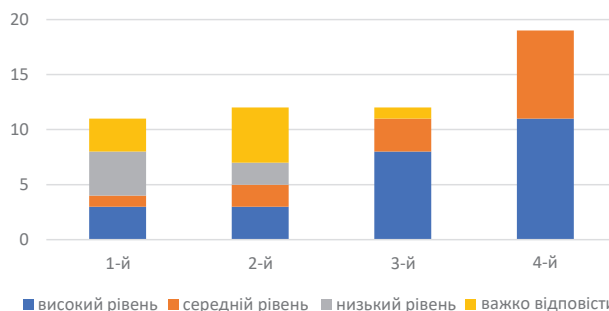

Рис. 2. Розподіл респондентів за самовизначенням рівня сформованості в них навичок «soft skills» залежно від року навчання.

Розподіл майбутніх медсестер за самовизначенням рівня сформованості в них комунікативних навичок (на основі анкетування) був таким: 52 % опитаних відмітили, що мають високий рівень їх розвитку, 16 % – середній, 15 % – низький, 17 % осіб відповіли, що їм важко визначити (рис. 3).

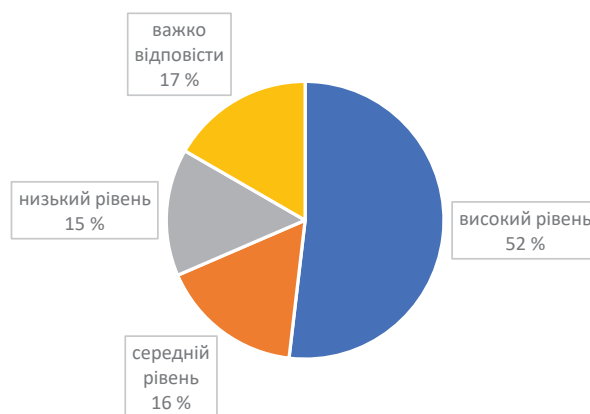

Рис. 3. Розподіл респондентів за самовизначенням рівня сформованості в них комунікативних навичок.

Отже, більше половини респондентів вважає рівень сформованості в них комунікативних навичок високим, лише шоста частина зазначає, що має середній рівень, а третина – низький. При аналізі самовизначення рівня розвитку комунікативних навичок у здобувачів залежно від року навчання прослідковується стійке зростання кількості осіб з високим та середнім рівнями від 1-го до 4-го курсу: 1-й курс – 63 %, 2-й – 66 %, 3-й – 83 %, 4-й – 84 % (рис. 4).

Отже, підготовку здобувачів вищої освіти професій типу «людина – людина», до яких належить професія медсестри, необхідно проводити безперервно, цілеспрямовано, і вона повинна спиратися на теоретично-практичну підготовку. Впродовж навчання

формування у здобувачів вищої освіти «soft skills», зокрема комунікативних навичок, ґрунтується на певних підходах, які застосовує академічна спільнота під час освітньої підготовки майбутніх конкурентоздатних фахівців медсестринства.

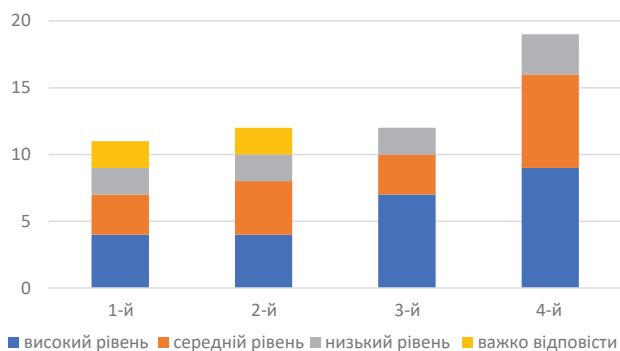

Рис. 4. Розподіл респондентів за самовизначенням рівня сформованості в них комунікативних навичок залежно від року навчання.

У здобувачів вищої освіти засобами навчальних форм і методів, особистим прикладом варто формувати такі м'які навички, як взаємодія, впевненість, ввічливість, дружелюбність, ентузіазм, доброзичливість, емпатія, терпіння, взаємоповага.

Після обробки отриманих відповідей опитаних встановлено, що в загальному 67 % здобувачів ОПП «Сестринська справа» першого рівня вищої освіти мають високий рівень КС, цей показник на 15 % більший, ніж той, який було отримано за результатами попереднього самооцінювання. Середній рівень КС відзначено в 31 % респондентів, проте, за результатами самооцінювання, такий рівень мали 16 % осіб. Нижчий від середнього рівень КС відмічено лише у 2 % опитаних. При використанні методики КОС не виявлено осіб з низьким рівнем КС, проте в ході самооцінювання 15 % визначили свій рівень КС саме як низький. Слід зауважити, що, за результатами самооцінювання, 17 % здобувачів не змогли чітко визначити свій рівень КС, проте за допомогою методики КОС його було визначено як середній у 8 % осіб, високий – у 9 %.

У таблиці 2 наведено результати визначення прояву комунікативних навичок у здобувачів ОПП «Сестринська справа» за інструментальною методикою КОС у кореляції з їх самооцінюванням.

За результатами використання методики КОС, 8 здобувачів ОПП «Сестринська справа» мають дуже високий рівень комунікативних схильностей. Вони

потребують комунікативної взаємодії та активно її шукають. Опитані добре орієнтуються у важких ситуаціях. Вони вільно починають нові справи, заводять нові знайомства, діють у новому колективі, відстоюють свою точку зору, намагаються донести її іншим.

Таблиця 2. Прояв комунікативних схильностей, %

Рівень КС	Самооцінювання навичок КС			
	високий	середній	нижчий від середнього	не визначено
Дуже високий	15	-	-	-
Високий	52	-	-	-
Середній	4	16	11	-
Нижчий від середнього	-	-	-	2
Низький	-	-	-	-

У 28 опитаних визначено високий рівень здібностей до комунікації. Варто зауважити, що серед них є ті, хто самовизначає в себе як високий, так і середній рівень КС, а також ті, хто не зміг чітко визначити в себе рівень комунікативних схильностей. Вони добре орієнтуються у незвичайних ситуаціях, швидко знаходять друзів, схильні до занять громадською діяльністю. Часто першими ініціюють комунікацію, пропонують допомогу друзям, близьким.

За результатами використання методики КОС, 17 опитаних здобувачів мають середній рівень розвитку КС, з них у 2 осіб, за самооцінюванням, високий рівень КС, у 9 – середній, а в 6 – нижчий від середнього. Опитані прагнуть контактувати з людьми, відстоюють свою думку, проте коло контактів у них не таке велике.

Нижчий від середнього рівень розвитку комунікативних схильностей має 1 здобувач. При самооцінюванні ця особа не змогла чітко визначити свій рівень КС. Люди з рівнем КС, нижчим від середнього, не дуже прагнуть спілкуватися, почувають себе некомфортно у великих компаніях, новому колективі, мають певні труднощі у встановленні нових контактів. Їм подобається проводити час наодинці, вони не шукають нових знайомств. Під час публічних виступів погано орієнтуються в незнайомій ситуації, не відстоюють своїх думок, важко переживають образи. Низького рівня комунікативних схильностей серед опитаних не зафіксовано.

Прояв організаторських здібностей у здобувачів ОПП «Сестринська справа», порівняно із самооцінюванням сформованості навичок «soft skills», показано в таблиці 3.

Таблиця 3. Прояв організаторських здібностей, %

Рівень ОС	Самооцінювання навичок «soft skills»			
	високий	середній	нижчий від середнього	не визначено
Дуже високий	16	-	-	-
Високий	24	15	4	11
Середній	5	11	5	4
Нижчий від середнього	-	-	2	2
Низький	-	-	-	-

Як видно з таблиці 3, у здобувачів за інструментальною методикою визначено показники організаторських схильностей порівняно з рівнями сформованості в них навичок «soft skills», визначених у процесі самооцінювання. Отже, 9 здобувачів, що становить 16 % усіх респондентів, мають дуже високий рівень організаторських схильностей. Вони люблять організувати різні заходи, віддають перевагу тій діяльності, яка їм подобається. Водночас активно шукають такі справи, які б задовольнили потребу в комунікації та організаторській діяльності.

Високий рівень здібностей до організації продемонстрували 29 здобувачів, що становить 53 % усіх опитаних, з них 6 осіб не змогли самовизначити рівень сформованості навичок «soft skills» на попередньому етапі дослідження. Люди з високим рівнем здібностей до організації охоче організують громадські заходи, часто беруть ініціативу на себе, а у важкій ситуації можуть прийняти самостійне рішення. Вони роблять усе згідно з внутрішніми прагненнями, а не з примусу.

Середній рівень розвитку організаторських схильностей мають 14 опитаних, або майже 26 %, з них 4 особи визначають у себе високий рівень сформованості навичок «soft skills», 8 – нижчий від середнього, 2 – не змогли визначити свого рівня на попередньому етапі дослідження. Опитані цієї групи планують свою роботу, проте їх потенціал не має високої стійкості.

Лише 2 здобувачів було визначено як таких, хто має нижчий від середнього рівень розвитку орга-

нізаторських схильностей. На попередньому етапі дослідження 1 респондент визначив свій рівень як нижчий від середнього, 1 опитаний не зміг чітко визначити свого рівня. У громадській діяльності такі особи не проявляють ініціативи, уникають прийняття самостійних рішень.

Слід зауважити, що жодного здобувача ОПП «Сестринська справа» не було визначено як такого, хто має низький рівень комунікативних схильностей (рис. 5).

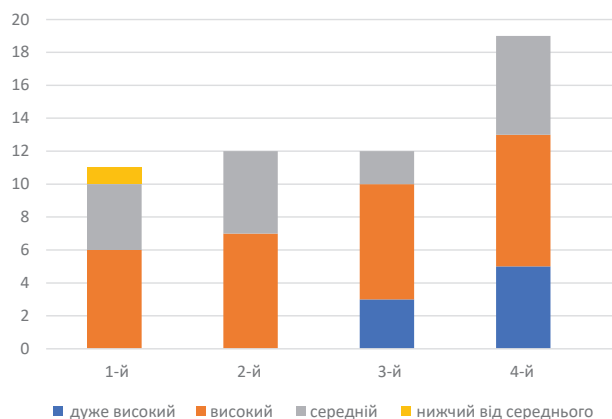

Рис. 5. Рівні комунікативних схильностей здобувачів залежно від року навчання.

Дані щодо організаторських схильностей залежно від року навчання наведено на рисунку 6.

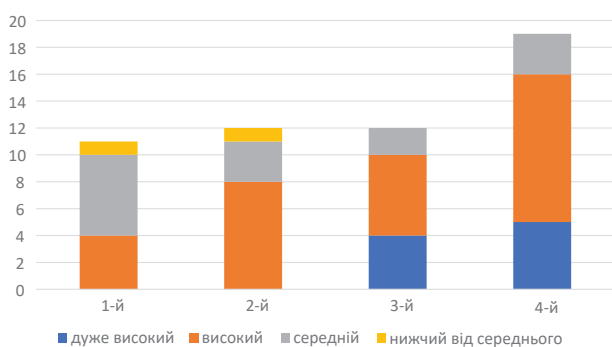

Рис. 6. Рівні організаторських схильностей здобувачів залежно від року навчання.

Отже, в 63 % опитаних комунікативні та організаторські схильності мають дуже високий і високий рівні розвитку. Водночас у здобувачів 1-го та 2-го курсів комунікативні схильності дещо краще розвинуті, ніж організаторські, у здобувачів 3-го і 4-го курсів спостерігають зростання організаторських схильностей та врівноваження обох досліджуваних показників. Це свідчить про стійкий прогресуючий

рівень формування навичок «soft skills» у здобувачів ОПП «Сестринська справа» впродовж процесу навчання.

Для визначення формування комунікативних навичок упродовж професійної діяльності було опитано 50 медсестер з відділень терапевтичного та хірургічного профілю обласної клінічної лікарні м. Тернополя. За рівнем освіти опитаних поділили на три групи: магістр – 3 особи, бакалавр – 3, молодший спеціаліст – 44 (рис. 7).

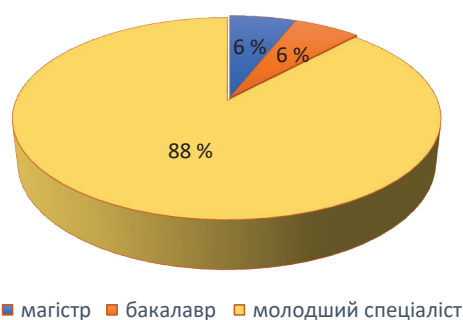

Рис. 7. Розподіл осіб відповідно до рівня освіти.

Отже, значна когорта опитаних медсестер, а саме 88 %, мала неповну вищу освіту, 12 % – вищу освіту, з них 6 % – першого рівня та 6 % – другого.

Стаж 1–3 роки мали медсестри з освітнім рівнем «молодший спеціаліст», 5 років – 2 магістри та 4 молодших спеціалісти, а 10 років – 1 магістр, 2 бакалаври і 30 молодших спеціалістів.

На запитання, чи вивчали дисципліни з удосконалення комунікативних навичок, 27 осіб відповіли, що під час здобуття освіти вивчали дисципліни про комунікацію, 12 осіб не вивчали таких предметів, а 9 осіб не змогли чітко ідентифікувати їх вивчення (рис. 8).

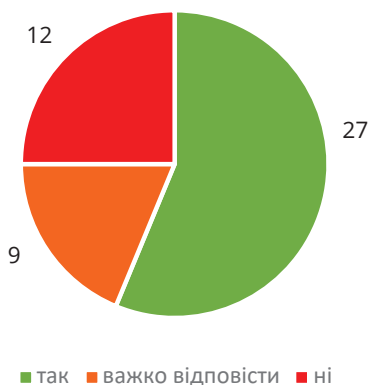

Рис. 8. Вивчення дисциплін з удосконалення комунікативних навичок під час здобуття освіти.

Слід зазначити, що опитані, які вказали, що не вивчали дисциплін про комунікацію чи не змогли ідентифікувати їх вивчення, мали освітній рівень «молодший спеціаліст» і стаж роботи понад 10 років. Таких осіб у досліджуваній групі було 42 %.

Медсестрам було запропоновано провести самовизначення рівня сформованості в них комунікативних та організаторських навичок. Для цього вони дали відповіді на питання в google-form. Слід вказати, що опитування проводили анонімно. Розподіл респондентів за самовизначенням рівня сформованості в них комунікативних навичок (на основі анкетування) був таким: лише 12 % опитаних зазначили, що мають високий рівень розвитку комунікативних навичок, 30 % – достатньо високий, 46 % – середній, 12 % відповіли, що потребують їх покращення (рис. 9).

Як Ви оцінюєте свої навички спілкування?

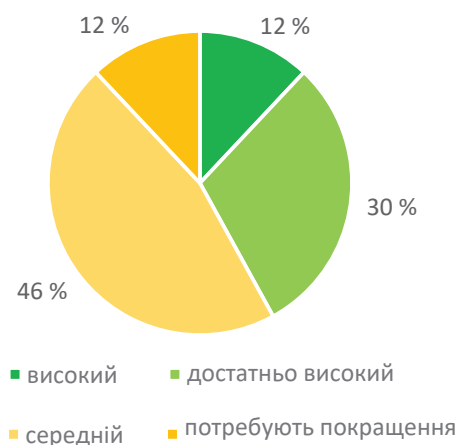

Рис. 9. Самовизначення рівня сформованості комунікативних навичок.

Отже, серед опитаних 42 % осіб високо оцінили рівень розвитку своїх комунікативних навичок, 46 % зазначили, що мають середній рівень, 12 % вказали, що потребують їх покращення. Як свідчать результати аналізу відповідей та порівняння їх з освітнім рівнем респондентів, 58 % тих, хто самовизначив свій рівень сформованості комунікативних навичок як середній, були молодшими спеціалістами. Також усі, хто зазначив, що потребує покращення комунікативних навичок, теж мали освітній рівень «молодший спеціаліст». Окрім цього, було з'ясовано, що впродовж останніх 5 років додатково майстер-класи чи тренінги для покращення навичок спілкування відвідувало 40 % опитаних, що становило 20 осіб – по 10 у кожному відділенні.

Бажання вдосконалювати свої навички комунікації в подальшому через проходження різних тренінгових програм (на основі анкетування) висловили 100 % опитаних. На запитання, до кого б охоче записалися на майстер-клас із комунікації, 48 % осіб відповіли, що готові брати участь у тренінгових програмах за участю професійного психолога, 46 % хотіли б почути колегу з досвідом практичної роботи, а 6 % – коуча з комунікації (рис. 10).

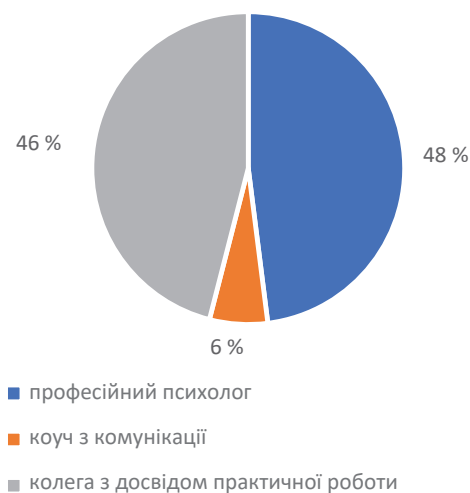

Рис. 10. Автори тренінгових програм.

Отже, майже половина опитаних висловила бажання навчатися та переймати досвід у колег-професіоналів, що безпосередньо вписується в сучасну концепцію освіти про те, що медсестер повинні навчати саме фахівці з медсестринства.

Висновки. Комунікативні навички, зокрема вміння ефективно спілкуватися, слухати, виражати свої думки та співпрацювати з іншими, відіграють важливу роль у здобутті освіти. Крім того, в освітньому контексті комунікація відбувається на різних рівнях і включає різноманітні комунікаційні канали, що сприяє побудові довірливих відносин, підтримці здобувачів освіти в їх навчанні та розвитку емоційно-сприятливого освітнього середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – 2-ге вид., виправл. та доповн. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 438 с.

Сформована комунікативна компетентність дає майбутньому фахівцеві можливість ставити і виконувати певні типи комунікативних завдань: визначати цілі комунікації, оцінювати ситуацію, враховувати наміри учасників комунікації та способи її реалізації, обирати адекватні стратегії спілкування, оцінювати успішність комунікації, бути готовим до зміни своєї мовної поведінки тощо.

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців – процес досить складний і тривалий. Достатній рівень їх комунікативної компетентності є важливою складовою успіху в здобутті професії та їх подальшій професійній діяльності. Здатність ефективно спілкуватися з пацієнтами, їх родичами, колегами та іншими стейкхолдерами у медичній сфері є необхідною для забезпечення належної якості медичної допомоги та задоволення потреб пацієнтів.

Посилення комунікативних навичок здобувачів освіти передбачає розвиток їх емпатії, вміння слухати та сприймати іншу точку зору, адаптувати своє спілкування до потреб різних груп пацієнтів з використанням ефективних методів комунікації. Також важливими є вміння передавати складну медичну інформацію зрозуміло та доступно, а також вміння ефективно співпрацювати в команді з іншими медичними фахівцями.

Для досягнення успіху в розвитку комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців необхідно включати в медичну освіту відповідні навчальні програми, що орієнтовані на розвиток комунікативних навичок, проводити тренінги та семінари з формування комунікативних навичок, а також стимулювати студентів до практичного впровадження набутих навичок у реальних клінічних ситуаціях.

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців має позитивний вплив на якість медичної допомоги, підвищує задоволення пацієнтів та сприяє покращенню професійних відносин у міждисциплінарній команді.

2. Добротвор О. В. Комунікативна компетентність як предмет наукового дослідження [Електронний ресурс] / О. В. Добротвор // Пед. процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 3. – С. 56–62. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/pptp_2013_3_8.pdf.

3. Тушак А. В. Здобуття «soft skills» студентами у ЗВО як один із найвагоміших внесків у майбутню кар'єру / А. В. Тушак // Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства : тези II Міжнар. наук.-практ. конф., 6–8 листоп. 2019 р. – Житомир, 2019. – С. 434–437.

4. Нуралієва Л. М. Концепція набуття комунікативних навичок у процесі дистанційного та очного навчання в умовах надзвичайних ситуацій / Л. М. Нуралієва, Л. М. Сиволицька, О. О. Наливайко // Наука та освіта в дослідженнях молодих учених : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів, докторантів, молодих учених (Харків, 19 трав. 2022 р.) / [редкол. : Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – С. 32–33.

5. Етика ділових відносин : навч. посіб. / [уклад. О. Й. Лесько, М. Д. Прищак, О. Б. Залюбивська та ін.]. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 309 с.

6. Кліш П. А. Комунікативні вміння й навички як важлива складова професіоналізму педагога / П. А. Кліш, А. П. Хом'як // Пед. пошук. – 2017. – № 3. – С. 15–17.

7. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти / Г. В. Білавич, М. А. Багрій, Н. Ю. Гречаник, С. І. Гнатишин // Мед. освіта. – 2022. – № 4 (98). – С. 77–81.

8. Культура наукового мовлення майбутнього магістра як складник його професійної компетентності / Г. Білавич, Б. Савчук, В. Ільницький, Н. Федчишин // Гірська школа Українських Карпат. – 2020. – № 23. – С. 75–81.

9. Nurses' experiences of caring for people with COVID-19 in Hong Kong: a qualitative enquiry / J. Chau, S. Lo, R. Saran [et al.] // BMJ Open. – 2021. – No. 11 (8). DOI: 10.1136/bmjopen-2021-052683.

10. Lee I. C. Academic coaching of medical students during the COVID-19 pandemic / I. C. Lee, H. Koh, S. H. Lai // Medical Education. – 2020. – Vol. 54 (12). – P. 1184–1185. DOI: 10.1111/medu.14272.

11. Іванченко О. З. Особливості адаптації студентів першого курсу в умовах змішаної форми навчання в період карантинних обмежень / О. З. Іванченко, О. З. Іванченко, Г. Р. Мікаєлян // Мед. освіта. – 2021. – № 4. – С. 25–31.

12. Длугунович Н. А. Soft skills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців / Н. А. Длугунович // Вісн. Хмельниць. нац. ун-ту. – 2014. – № 6 (219). – С. 239–242.

13. Levchenko K. V. Features of the 1st year students' adaptation to the study process at the medical universities in Ukraine / K. V. Levchenko // Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (online) «Science, research, development. Pedagogia. #2». – 2018. – S. 131–134. – Access mode : <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/2703>.

14. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : метод. посіб. / [О. М. Кохун, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська та ін.]. – К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. – 281 с.

REFERENCES

1. Abramovych, S.D., & Chikarkova, M. (2013). *Movlennieva komunikatsiya: pidruchnik dlya studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Speech communication: A textbook for students of higher educational institutions]*. Kyiv: Vydavnychy dim Dmytra Burago [in Ukrainian].

2. Dobrotvor, O.V. (2013). *Komunikatyvna kompetentnist yak predmet naukovooho doslidzhennya [Communicative competence as a subject of scientific research]*. *Pedahohichnyi protsec : Teoriya i praktyka – Pedahohichnyy Protsec: Teoriya i Praktyka*, 3, 56–62. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/jpdf/pptp_2013_3_8.pdf.

3. Tushak, A.V. (2019). *Zdobuttya «soft skills» studentamy u ZVO yak odyin iz nayvahomishykh vneskiv u maybutnyu karyery [Acquisition of “soft skills” by students in higher education as one of the most significant contributions to future career]*. *Pidpryyemnytska model ekonomiky ta upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva: tezy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Entrepreneurial model of economy and management of enterprise development: theses II International science and practice conf. (pp. 434–437)*. Zhytomyr.

4. Nuraliyeva, L.M., Sivolotska, L.M., & Nalyvaiko, O.O. (2022). *Kontseptsiya nabuttya komunikatyvnykh navychok u protsesi dystantsiynoho ta ochnoho navchannya v umovakh nadzvychaynykh sytuatsiy [The concept of acquiring communication skills during distance and face-to-face learning in emergency situations]*. *Nauka ta osvita v doslidzhennyakh molodykh – Science and education in the research of young scientists. Proceedings of III All-Ukrainian science - practice conf. for students, postgraduates, doctoral students, young scientists*. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Lesko, O.Y., Pryshchak, M.D., & Zalyubivska, O.B. (2011). *Etyka dilovyykh vidnosyn [Ethics of business relations]*. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].

6. Klish, P.A., & Khomyak, A.P. (2017). *Komunikatyvni uminnia i navychky yak vazhlyva skladova profesionalizmu pedahoha [Communicative skills as an important component of teacher professionalism]*. *Pedahohichnyy Poshuk – Pedagogical Search*, 3, 15–17 [in Ukrainian].

7. Bilavych, G.V., Bahriy, M.A., Grechanyk, N.Y., & Si, S.I. (2022). *Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti*

zdobuvachiv vyshchoyi osvity [Formation of communicative competence of higher education applicants]. *Medychna Osvita – Medical Education*, 4, 77-81 [in Ukrainian].

8. Bilavych, G., Savchuk, B., Ilnytskyi, V., & Fedchyshyn, N. (2020). Kultura naukovooho movlennya maybutnioho mahistra yak skladnyk yoho profesiynoyi kompetentnosti [The culture of scientific speech of a future master as a component of his professional competence]. *Hirska Shkola Ukrayinskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 23, 75-81 [in Ukrainian].

9. Chau, J., Lo, S., Saran, R., Leung, C., Lam, S., & Thompson, D.R. (2021). Nurses' experiences of caring for people with COVID-19 in Hong Kong: a qualitative enquiry. *BMJ Open*, 11(8). DOI: 10.1136/bmjopen-2021-052683.

10. Lee, I.C., Koh, H., & Lai, S.H. (2020). Academic coaching of medical students during the COVID-19 pandemic. *Medical Education*, 54(12), 1184-1185. DOI: 10.1111/medu.14272.

11. Ivanchenko, O.Z., Ivanchenko, O.Z., & Mikayelyan, G.R. (2021). Osoblyvosti adaptatsiyi studentiv pershoho kursu v umovakh zmishanoyi formy navchannya v period karantynnykh obmezhen [Features of the adaptation of first-year students in the conditions of a mixed form of

education during quarantine restrictions]. *Medychna Osvita – Medical Education*, 4, 25-31 [in Ukrainian].

12. Dluhunovych, N.A. (2014). Soft skills yak neobhidna skladova pidhotovky IT-fakhivtsiv [Soft skills as a necessary component of IT specialists' training]. *Visnyk Khmelnytskoho Natsionalnoho Universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 6(219), 239-242 [in Ukrainian].

13. Levchenko, K.V. (2018). Features of the 1st year students' adaptation to the study process at the medical universities in Ukraine. In *Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (online) "Science, research, development. Pedagogy."* (pp. 131-134). Retrieved from: <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/2703>.

14. Kokun, O.M., Pishko, I.O., Lozynska, N.S., Kopanytsya, O.V., & Malkhazov, O.R. (2011). *Zbirnyk metodyk dlya diahnozyky psykhologichnoyi hotovnosti viyskovosluzhbovtsiv viyskovoyi sluzhby za kontraktom do diyalnosti u skladi myrotvorchyykh pidrozdiliv: Metodychnyy posibnyk [Collection of methods for diagnosing the psychological readiness of military personnel under contract for activities as part of peacekeeping units: Methodological manual]*. Kyiv: NDTS GP ZSU [in Ukrainian].

Отримано 19.09.2023